

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת פנחס, כ"ד תמוז תשע"ה

היחיד לנאום ופאנלים
מרכז הבנייה
הישראלי

ארגון רבני צהר

אל תיקנו קנאות

מי היה האיש הראשון שראה אל מול עיניו מעשה עוולה, והגיב במעשה אלים וקטלני? היה זה לא אחר ממשוה רבנו, הרואה מצרי מכה איש עברי מאחיו ומחליט לקחת את העניינים לידיים. ומי היה האדם הראשון שהוגדר בתורה בתאור "קנאי"? גם כאן לא היה זה פנחס. היה זה לא אחר מיהושע בן נון, תלמידו וממשיכו של משה, שבשעה ששמע על אלדד ומידד המתנבאים במחנה, מיד קפץ ופסק: "אדוני משה כלאם". משה ראה באמירה זו ביטוי של קנאות והגיב: "המקנא אתה לי?!".

אם כך להיכן נעלמה תכונת הקנאות של משה רבנו בפרשת זמרי? מדוע הוא נטרל אותה בהתייחסו לאלדד ומידד? התשובה לכך היא שהריגת המצרי בוצעה על-ידי משה העלם הצעיר, שאך זה יצא מהחממה של ארמון פרעה אל העולם הקשה והמסוכסך שבחוץ. מאז הרבה מים זרמו בנילוס ומשה המנהיג שכבר הגיע לגיל שמונים, כבר איננו צעיר מתלהם. הוא מבוגר אחראי הפועל מתוך שיקול דעת, מתינות וסבלנות. גם יהושע של פרשת אלדד ומידד מכונה "מבחוריו" של משה. מאז גם הוא התבגר והפנים את המסר של רבו, לפיו יש להתייחס בהבנה ולהביט בעין טובה גם על מי שנראים לכאורה חתרנים וסוררים.

מנהיגים דגולים רבים התאפיינו בצעירותם בלהט ובנחישות למען הצדק. הם ניחנו באצבע קלה על ההדק, שבבגרותם התחלפה בשיקול דעת וכובד ראש. בקיבוצים נהגו לומר כי מי שלא היה סוציאליסט בצעירותו הוא חסר ערכים. אך מי שנשאר סוציאליסט כבוגר היהו חסר שכל. צעירים רוצים לתקן את העולם. הם בטוחים שהדרך היחידה לעשות זאת היא זו שהם דוגלים בה. כשהם מתבגרים הם נחשפים למורכבות שבמציאות, ומתוכה הם מבינים את הצורך באיפוק וסובלנות.

משה בפרשתו נמצא בערוב ימיו. הוא מבקש מה' למנות מנהיג להמשך הדרך. לכאורה לא מובן פשרה של פנייתו זו של משה. וכי יעלה על הדעת שה' יפקיר את עדתו? ענה על כך רמ"מ מקוצק, שמשום שראה משה שהשעה משחקת לפנחס והוא זוכה לברכת שלום משמים, הוא חשש שפנחס יהיה המנהיג הנבחר. חשוב היה לו למשה לוודא כי להנהגת העם ייבחר מנהיג שקול, מתון וסובלן שהתבגר דיו בכדי שיוכל להיות קשוב ולא יתנהג בקנאות כלפי מי שחושבים אחרת.

משה פונה אל ה' אלוהי הרוחות לכל בשר, אל ה' שמכיר בשונות ובאינדיבידואליות של רוח האדם, אך שעדיין יהיה "איש על העדה". במנהיגות ישנו מתח בין הצורך להיות מורם מעם מחד, אך להיות שליח לאנשים המונהגים. משה מבקש מנהיג "אשר יוציאם ואשר יביאם" – כלומר יוכל להוביל וליזום, להטיל משימות ולהתוות דרך. מצד שני הוא צריך להיות "אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם" – כלומר יכיר בעובדה שהוא שליח ציבור, יהיה קשוב להלכי הרוח בעם ויגלה אכפתיות ורגישות. ה' ממנה את יהושע "איש אשר רוח בו" – שיכול להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד (רש"י). משמעות הדברים כפולה. יהושע יבין את רוחו של כל אדם, ויחד עם זאת גם יהיה מסוגל לעמוד בתקיפות כנגד רוחות פרצים.

הנטייה לקנאות מלווה את עם ישראל בכל הדורות. קנאותם של צעירים המיטה אסון כבד על העם בימי הבית השני, שאת חורבנו אנו מבכים בימי אלו של בין המצרים. הקנאים הללו לחמו ביהודים שחשבו אחרת מהם. במשך שנותיים, מאז הגיע טיטוס לשערי ירושלים, לא עשו המנהיגים היהודיים דבר חוץ מלהלחם איש ברעהו. אפילו על מינוי רמטכ"ל הם לא יכלו להסכים. ערב עזיבת אספסינוס שרפו הקנאים את אוצרות המזון בירושלים. התנהגותם שיקפה הלך רוח של קנאות שרווח בעם שהיו "אוכלין ושותין זה עם זה, ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם" (יומא דף ט עמוד ב).

גם בזמננו ישנם המקנאים הרוצים לכלוא את הרוח של כל החולק על דעתם והופכים אותו לאויב מר. הם דוקרין זה את זה בחרבות הלשון. עלינו לפעול לכך שאנשים אשר רוח בהם יובילו את הציבור, ולעשות למען השבתם של ערכי הסובלנות והמתינות למרחב הציבורי של החברה הישראלית.

הכותב הינו: הרב ד"ר רונן לוביץ

רב היישוב ניר עציון, מלמד במכללה האקדמית לחינוך 'שאנן' ובאוניברסיטת חיפה

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדום זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית
ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

